

26 Δεκεμβρίου 2019

Τα χριστουγεννιάτικα έθιμα στην Ήπειρο των παραδόσεων

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Οικολογία & Κλιματική Κρίση, Αρχιτεκτονική & Περιβάλλον (χλωρίδα-πανίδα)

Αποψη της χιονισμένης λίμνης των Ιωαννίνων. Φωτογραφία: Eurokinissi/ Μπακόλας Λεωνίδα

Τα χιλιάδες πολύχρωμα λαμπιόνια που στολίζουν τις γειτονιές και τις πλατείες, σε κάθε χωριό ή πόλη, τα χριστουγεννιάτικα δένδρα, οι ευρηματικές ιδέες συλλόγων με τις μουσικές και τα κεράσματα, οι μυρωδιές από τα ζαχαροπλαστεία και τους φούρνους, δημιουργούν γιορτινή ατμόσφαιρα, γεμίζουν φως και ελπίδα τον κόσμο και τον προετοιμάζουν για την Γέννηση του Θεανθρώπου και τον ερχομό της νέας Χρονιάς.

Μέσα σε αυτόν τον γιορτινό καμβά, στην Ήπειρο των παραδόσεων, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου, που έρχονται από το βάθος του χρόνου, αποτυπώνουν την πτυχές της πολιτιστικής και πολιτισμικής ταυτότητας του τόπου, καθώς είναι άμεσα συνυφασμένα με τις συνθήκες του μακρινού παρελθόντος, με τις αρχές και τις αξίες των περασμένων γενεών.

Οι Ηπειρώτες είχαν βαθιά πίστη. Το «σαρανταήμερο» έκαναν νηστεία, δηλαδή από τις 15 Νοεμβρίου έως και τις 24 Δεκέμβρη, για να υποδεχτούν την Γέννηση του Χριστού. Ακόμη και σήμερα, δεν είναι λίγοι εκείνοι που με ευλάβεια τηρούν τη νηστεία.

Τα έθιμα των Χριστουγέννων για κάθε οικογένεια άρχιζαν με το σφάξιμο του χοίρου, που σε ορισμένες περιοχές ήταν ιεροτελεστία. Το χοιρινό είχε εξέχουσα θέση στο γιορτινό τραπέζι αλλά και στα γλέντια που γίνονταν ανήμερα των Χριστουγέννων στις πλατείες των χωριών.

«Τα σπάργανα του Χριστού», είναι το γλύκισμα - έθιμο που συναντάμε σε όλη την Ήπειρο και αναβιώνει έως σήμερα. Σε κάθε σπίτι ετοιμάζουν τα σπάργανα για το τραπέζι της παραμονής. Πρόκειται για χυλό από σταρένιο αλεύρι, που ψήνεται σε πυρωμένη πέτρα μέσα στο τζάκι, ενώ στη συνέχεια τις «τηγανίτες» αυτές μελώνουν σε ζαχαρόνερο, με καρύδια και κανέλα.

Είναι το γλύκισμα που τρώγεται το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων. Το έθιμο συμβολίζει τα σπάργανα του Ιησού στη φάτνη. Τα «σπάργανα του Χριστού» σε χωριά του Πωγωνίου τα λένε «λαλαγγίτες» και είναι το γλύκισμα για το τραπέζι της παραμονής.

Στο χριστουγεννιάτικο τραπέζι έως και σήμερα, σε πολλά σπίτια οι νοικοκυρές μαγειρεύουν τα «γιαπράκια». Είναι λαχανοντολμάδες με φύλλα από λάχανο και το φαγητό συμβολίζει το 'φάσκιωμα' του νεογέννητου Χριστού.

Το αναμμένο πουρνάρι και το έθιμο της φωτιάς

Το έθιμο ,συμβολίζει τους βοσκούς που πήγαν να προσκυνήσουν το θείο βρέφος και είχαν ανάψει ένα ξερό κλαδί για να βλέπουν μέσα στην νύχτα. Ένα πολύ παλιό έθιμο στην Ήπειρο, που συναντάται με μικρές παραλλαγές στις διάφορες περιοχές της.

Το έθιμο τηρείται κυρίως, στα χωριά της Άρτας. Ανήμερα Χριστούγεννα, όποιος επισκεφτεί φιλικό ή συγγενικό σπίτι για να ευχηθεί χρόνια πολλά, καθώς και οι παντρεμένοι, που θα πάνε στο πατρικό τους, κρατούν ένα κλαρί από πουρνάρι που το ανάβουν στον δρόμο. Τα φύλλα του καθώς καίγονται τρίζουν και η ευχή στον κάθε οικοδεσπότη είναι να μεγαλώνει η φαμίλια και να προκόβουν τα κοπάδια.

Στα Γιάννενα, δεν κρατούν το πουρνάρι αναμμένο στο χέρι τους, αλλά στη χούφτα τους έχουν δαφνόφυλλα και πουρναρόφυλλα. Όταν μπουν στο σπίτι, τα πετούν μέσα στο τζάκι και καθώς τα φύλλα καίγονται, πετάνε σπίθες. Τότε δίνεται η

καλύτερη ευχή στον νοικοκύρη: «Αρνιά, κατσίκια, νύφες και γαμπρούς!». Δηλαδή, να προκόβουν τα κοπάδια του, να πληθαίνει η φαμελιά του, να μεγαλώνουν τα κορίτσια και τα παλικάρια του, να του φέρνουν στο σπίτι νύφες και γαμπρούς, να του δώσουν εγγόνια που δε θ' αφήσουν τ' όνομα το πατρικό να σβήσει.

Στο χωριό Πουρνιά της Κόνιτσας την παραμονή των Χριστουγέννων το παραδοσιακό «έθιμο της φωτιάς» δημιουργεί γιορτινή διάθεση. Το πρωί στην πλατεία του χωριού ανάβει μια μεγάλη φωτιά και ο κόσμος κρατώντας μαγκούρες στα χέρια, πηγαίνει σε όλα τα σπίτια του χωριού για τα κάλαντα . Οι νοικοκυρές προσφέρουν φρεσκοψημένα καρβέλια ψωμί.

Στην Αγία Παρασκευή της Κόνιτσας τα παιδιά την παραμονή έπαιρναν τις «τζιουμάκες», ξύλα από κρανιά, σαν μπαστούνι και χτυπούσαν με αυτό τις πόρτες και τα παράθυρα των σπιτιών για τα κάλαντα.

Τα περασμένα χρόνια στα χωριά της Ηπείρου επέστρεφαν για τις γιορτινές μέρες οι ξενιτεμένοι και στηνόταν το «Ζιαφέτι», ένα μεγάλο πανηγύρι στις πλατείες και τις αυλές των εκκλησιών με τα κλαρίνα να αντηχούν στα βουνά και το γλέντι να κρατά ακόμη και δύο μέρες.

Το «αμίλητο νερό» είναι έθιμο χριστουγεννιάτικο στην Άρτα. Ανήμερα των Χριστουγέννων, και νωρίς το πρωί, πριν ξημερώσει, οι γυναίκες πήγαιναν χωρίς να μιλάνε, να πάρουν νερό από ξένη βρύση και έλεγαν, «όπως τρέχει το νερό στη βρυσούλα μου, έτσι να τρέχει και η σοδιά μου». Από το «αμίλητο νερό», έπιναν όλοι στο σπίτι για το καλό. Στη βρύση η γυναίκα άφηνε εδέσματα, «για να την ταΐσει», όμως στην πραγματικότητα για να βρουν οι φτωχοί συγχωριανοί φαγητό.

Πηγή: ekirikas.com